

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נג.

עין משפט
נר מצוה

ל"א א ב מ"י פ"ח מהל
עבודת כוכבים הל' ט
סמך לאין מה טו"ש י"ד
ס"י קמו ספיק א'
ג ב מ"י שם סגלי י טור
ש"ע שם ספיק ז'
מ"א ד מ"י שם טו"ש י"ע
שם ספיק ח'
מ"ב ה מ"י שם טו"ש י"ז
שם ספיק ז'
מ"ג ו מ"י שם טו"ש י"ח
ספ"ח מ' ו"ש י"ט
מ"ד ז מ"י שם פ"ז הל"ב
ה סמך שם טו"ש י"א
שם ספיק ג'
מ"ה ח מ"י שם פ"ח
הלכה י סמך שם פ"ח
טו"ש י"ע שם ספיק ט'

תורה אור השלם

1. ועבר בה נקשה ר"ע
והיה כי ירעב והתקצף
וקלל במלכו ובאלהיו
ופנה למעלה וכתב בתורה
ויאל ארץ יבש והנה
צרה וחשכה מעוף צוקה
מקדש:

ישעיהו ה טא כב

רבינו חננאל (המשך)

עבר לה הכי כי הדר
ומשכתב בתורה והדר
ועבר לה כדמתיב והיה
כי ירעב והתקצף וקלל
במלכו ובאלהיו ופנה
למעלה וכתב בתורה
ויאל ארץ יבש והנה
צרה וחשכה מעוף צוקה
ואפילה מנודח: פ"ס
מכרה או משכנה ר' אומר
ביטל וכתב"א לא ביטל.
איבעיא להו כשמכרה
לצורך ישראל מחלוקת ר'
וחכמים אבל אם מכרה
לצורך עובד כוכבים דברי
הל' לא ביטל. או
למזג בין בזה ובין
בזה מחלוקת. ת"ש דאמר
ר' נרנאי דברי לרבנן
בשם ר' יוחנן. ומאן
מיתבי חלוקת שאף
אלא כשמכרה לצורך
עובד כוכבים דאית
למימר לעבודה [מכרה].
אבל לחבלה מדרו ל'.
מיתבי חלוקת גרוטאות
מן העובדי כוכבים ומצא
בהן עבודת כוכבים אם
עד שלא נתן מעות משך
הרי זה יחזיר. משנתן
מעות משך יולך לים
המלח. אי אמרת בשלמא
בצורך ישראל אם מכרה
לו פליגי. ורבנן אמרי לא
ביטלה. האי מנ רבנן היא
ומשום הכי כיון שקנאה
יולך לים המלח שעייני
לא ביטלה. ויבין שקנאה
ישראל אין לה בטילה
עולמית. אלא אי אמרת
מכרה לצורך ישראל דברי
הכל ביטלה. אמאי יולך
לים המלח. הא כבר
ביטלה. ופרקינן כי אמרינן
דריה בצורך ישראל דיה
ביטל א' כפיירוש עבודת
כוכבים. אבל הכא אדעתא
אבל גרוטאות זבין אבל
אדעתא עבודת כוכבים
לא זבין. פי' גרוטאות
שיבירי לה מתכות: ת"ל
לזה עליה או שנפל
עליה מפולת או גנבה
לסוין או הניחה בעלים
והלכו להם למדינת הים.

א' אולי י"ל אם מכרה צדקות

אדעתא עבודת כוכבים וכו'.

אבל בצורה ישראל. * לא דווקא לזכר דלפ"י שאינו לזכר נמי
דכל ישראל לגבי עבודת כוכבים כזרופין מדמתיב מהלוקק
גרוטאות ואי כשאינו לזכר אסור מאי קפריך דלמא כשאינו לזכר
איירי אלמא אידי דנקט לזכר עובד כוכבים נקט נמי לזכר ישראל:
א דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת.

פירוש וה"ק אף בצורך ישראל
הרי"ז גריס תיקו והדר גריס מיתבי
א"ר נרנאי כו' ומותיב למ"ד מחלוקת
בצורך עובד כוכבים אלמא בין בזה
ובין בזה מחלוקת אבל ליכא למימר
דלמיפשת עייני אחי וקא מוכח
דמתריווהו פליגי כדמשמע מתוך
פ"ה דל"כ כי קמשי לזכות (א)
שאין דוקא ולא פליגי אלמא כדא"ל
ללומר לצורך עובד כוכבים א"כ
תקשי למ"ד בצורך ישראל פליגי והוה
ליה למימר מינח למ"ד בצורך עובד
כוכבים מחלוקת אלמא למ"ד בצורך
ישראל דוקא מחלוקת היכי לישני
דאין לומר דלישני נרנאי דברי לי
במכרה לחבלה ודברי חזירי במכרה
לעזרה דהכי הוה ליה לשנויי ועוד
דאין זה מעין מקומות אחרים שהמוכר
הספיה (ב' ד' ע"ג). גבי הקדש
וכן צפרק קמח לחולין (ד' ד' ע"ג). גבי
אשפה שצדק ומיהו יש ליישב הגירסא
כמו שהיה צדקסרס וכפ"ה וכל לפשטו
הצדקה וקאמר הכי ת"ש א"ר נרנאי
כו' אלמא בצורך ישראל נמי פליגי
ואפישפט עייני דאין צו וצין צו
פליגי ותקשי לישני למ"ד בצורך עובד
כוכבים דוקא פליגי דלא אחיא
צרימא (י) כפשטיה דמי וכל לומר
אפי' למ"ד דלצורך עובד כוכבים
דוקא פליגי יש לפרש הצרימא כן
ומיהו הפשיטות לא נדחית דלמ"ד
בצורך ישראל פליגי והא אף בצורך
ישראל קאמר וי"ל דזהו עיקר דודאי
הפשיטות לא נדחית לצרימא
הרי"ז נמי יש להקשות אמאי קאמר
תיקו הא (ב) כמ"ד בצורך ישראל מחלוקת
אי אפשר ליישב הצרימא אם לא
שאמר בין בזה ובין בזה מחלוקת ולא
קשיא דקאמר תיקו ופשיט דבר הכי
דלכי אשכחן צפרק מצד (א) (סמ).
גבי צדקה דפוגם מעיקרא מחלוקת
דקיימא צדקה וזכר הכי פשיט ליה:
אם

לעבודה אבל לחבלה מדרו לי מיתבי (א) חלוקת גרוטאות מן העובדי כוכבים
ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר אם משנתן
מעות משך יולך לים המלח אי אמרת בשלמא בצורך ישראל מחלוקת הא
מני רבנן היא אלא אי אמרת בצורך עובד כוכבים מחלוקת אבל בצורך
ישראל דברי הכל ביטל הא מני שאני התם דאדעתא אבל גרוטאות זבין
אדעתא דעבודת כוכבים לא זבין תנו רבנן (ב) לזה עליה או השנפלה
עליה מפולת או שגנבוה ליסטיין או שהניחוהו בעלים והלכו למדינת הים
אם

לשומעין מחלוקתו מדברי חזירי אלמא
לפרושי פלוגתייהו אחא ולאשמועינן דלצורך עובד כוכבים הוא דפליגי וה"ק נרנאי דברי חזירי ומודים הם לו כשמכרה לני עשית
לחבלה שדברי חזירי כשמכרה לעבודה והי' ולישנא דמלחא דיקא הכי מדלח קמני ונרנאי דברי חזירי אלמא דברי חזירי מכלל דנרנאי
דרישא לחזירי קאמר דנרנאי הלך אי הוה מני סיפא ונרנאי הוה משמע ונרנאי דברי חזירי לי בלעזבה וא"כ צמאי פליגי: **גרוטאות**.
שדרי כספים: אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר. לעובד כוכבים ויצטלנה ואחר כך אם ירצה יקחנה ממנו. ואע"ג דמשך לא
אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא (א) ואינה צטיילה דהא משיכה צטעות הואי דלא ידע שיש בהן עבודת כוכבים: אם משנתן
מעות משך יולך. הנהא לים המלח ואין ראוי להחזירה לעובד כוכבים וליטול מעותיה ואע"ג דמשיכה צטעות הואי כיון דיהיב דמי
כי הדר שקלינהו מייחזי כמאן דמוזן. אלמא אע"ג דזבין עובד כוכבים לישראל קמני אסורה ללא צטלה: אי אמרת בשלמא כו' אלמא אי
אמר לצורך ישראל דברי הכל צטלה. הא. מתניתין דישאל הו' לוקח וקמני יולך לים המלח מני: שאני הסא דהאי עובד כוכבים אדעתא
עבודת כוכבים לא זבין. לא ידע שיש שם עבודת כוכבים אלא היכא דזבין עבודת כוכבים לצדקה לצורך ישראל דברי הכל צטיילה מדעתו:
לזה עליה. עובד כוכבים אפילו מלצורך ישראל: או שנפלה עליה מפולת. ואינו חש לפנותה: או שגנבוה ליסטיין. ואינו ממזר אחריה:

כמלחמת

(א) א"ר הילן לא נזכרה אלמא שיש לו. לישראל שומפות בה (י) והא
גופה לא אכטריך לאשמועינן דהא נמי פשיטא שאינו יכול לנטול
חלקו של עובד כוכבים שאפילו שלו אין יכול לנטול אלמא למידק מינה
ישראל הוא דלא מצטיל חלק העובד כוכבים אלא עובד כוכבים יכול
לצטיל חלק עצמו ולא אמרינן כי היכי
דחלקו של ישראל לא צטייל חלק של
עובד כוכבים נמי לא צטייל: שיש לו
לעובד כוכבים זה שומפות. אפילו
צטייל עובד כוכבים חלקו ההוא
דישראל לא צטייל: וקמ"ל ישראל
אדעתא דנפשיה פלח. ולא מלי צדעת
עובד כוכבים: מתני' פחסה.
מיעכה בקורס: גריס. צטייל סמוז
והשלך: אינה צטיילה. דלפוס שעתא
רתח עלה והדר פלח לה. כל הני
צטיילי עובד כוכבים קמירי:
גב' שפחסה צפניה. וקלקל
זורמיה: מנהני מילי. דהדר פלח לה:
וקלל צמלו. מקלל את עבודת כוכבים
שלו ומצוה אותה: ופנה למעלה. לכו
למעלה לשמים: ואל ארץ יצית
חזור ועובד עבודת כוכבים שלו:
ועירי משמיה דרבי יוחנן ור' ירמיה
נר אצא משמיה דרב. פליגי צטעמח
דמתני': סמס לוקמי מתכת זורפיס
הן: **לצורך עובד כוכבים**. שמכרה
עובד כוכבים לצורך חזירו הסס
קאמרי רבנן דלא צטלה דקבר המוכר
כיון דלוקח זה עובד כוכבים הוא
פלח לה ולא צטר לה: אלא מכרה
עובד כוכבים לצורך ישראל מסתמח
צטלה מדעתיה למידע ידע דהאי
צטר לה: נרנאי דברי שמכרה לחבלה.
דצטייל: ודברי חזירי. דלא צטייל
כשמוכרה לעבודה. ומדקמני נרנאי
דברי זהא אלא דברי חזירי אין
נרנאי זה מכלל (א) דחזירה נמי בלחבלה
פליגי ומדקאמר נרנאי דברי חזירי
בלעזבה אלא דברי חזירי אין נרנאי זה
מכלל דהוה נמי עלה פליגי וה"ק אני
שמעתי צטמיהן צטייל והן שמעו
צטמיהן לא צטייל ונרנאי שמעתי
משמועתי חזירי בלחבלה ושמעתי
חזירי משמועתי בלעזבה: אינימא
לחבלה משם. (א) שנתנה ע"מ
לחבלה: מ"ט דמ"ד צטלה בלעזבה
הא צדיחא אמר ליה לזס עבודת
כוכבים אלמא לא אפקיה מוכר מכלל
עבודת כוכבים: ומ"ט דמ"ד לא צטייל.
בלחבלה הא דהאי צטלה מדעתיה:
ומנו לזכר ישראל והאי סתמא זבין
אמר (א) האי לזכר ישראל הדר מוזין
כיון דלצורך ישראל הוא מידע ידע
האי עובד כוכבים דסתמא חזירי
מחזיל לה ומתיבה צכור: לא.
לעולם בצורך ישראל אפילו לרבנן
צטייל והאי דקאמר ר' נרנאי דברי חזירי
לפרושי פלוגתייהו אחא ולאשמועינן דלצורך עובד כוכבים הוא דפליגי וה"ק נרנאי דברי חזירי ומודים הם לו כשמכרה לני עשית
לחבלה שדברי חזירי כשמכרה לעבודה והי' ולישנא דמלחא דיקא הכי מדלח קמני ונרנאי דברי חזירי אלמא דברי חזירי מכלל דנרנאי
דרישא לחזירי קאמר דנרנאי הלך אי הוה מני סיפא ונרנאי הוה משמע ונרנאי דברי חזירי לי בלעזבה וא"כ צמאי פליגי: **גרוטאות**.
שדרי כספים: אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר. לעובד כוכבים ויצטלנה ואחר כך אם ירצה יקחנה ממנו. ואע"ג דמשך לא
אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא (א) ואינה צטיילה דהא משיכה צטעות הואי דלא ידע שיש בהן עבודת כוכבים: אם משנתן
מעות משך יולך. הנהא לים המלח ואין ראוי להחזירה לעובד כוכבים וליטול מעותיה ואע"ג דמשיכה צטעות הואי כיון דיהיב דמי
כי הדר שקלינהו מייחזי כמאן דמוזן. אלמא אע"ג דזבין עובד כוכבים לישראל קמני אסורה ללא צטלה: אי אמרת בשלמא כו' אלמא אי
אמר לצורך ישראל דברי הכל צטלה. הא. מתניתין דישאל הו' לוקח וקמני יולך לים המלח מני: שאני הסא דהאי עובד כוכבים אדעתא
עבודת כוכבים לא זבין. לא ידע שיש שם עבודת כוכבים אלא היכא דזבין עבודת כוכבים לצדקה לצורך ישראל דברי הכל צטיילה מדעתו:
לזה עליה. עובד כוכבים אפילו מלצורך ישראל: או שנפלה עליה מפולת. ואינו חש לפנותה: או שגנבוה ליסטיין. ואינו ממזר אחריה:

הגהות הב"ח
(א) מני לא נזכרה אלמא
שם לו: (ב) שם צטעמה
רקק צפניה: (ג) מני בין
בזה ובין בזה מחלוקת
(ד) ר"ש ד"ה א"ר הילן
וכי והיה גופיה מני לא
לאשמועינן:
(ה) ד"ה דברי ותי מכלל
דחבירו מני: (ו) ד"ה
אילמא לחבלה משם
שמכרה ע"מ לחבלה:
(ז) ד"ה ונתן לזכר ותי
מימר אמר אידי דרמיה
יקרוי האי לזכר: (ח) ד"ה
אם עד שלא נתן מעות
צטיילה דהא. י"ב ע"ל צ"ל
צטלה דף ע"ג: (ט) תוס'
ד"ה או דלמא ותי לזכות
דלאו דוקא ולא ותי
ללומר בצורך: (י) אב"ד
דלא אחיא צרימא
כדפשיטין דמי:
(כ) אב"ד הא לזכר
בצורך ותי אם לא שנאמר
צין:

מוסף רש"י

פחסה. הנה עליה ישראל
צטעמה. עד שמשמעה
זורמיה אלא לא חסרה
לזס (ע"ל ע"ב). גריסה
צטייל וצטלה (ע"ל ע"ד).
גרוטאות. תמיסת כסף
(בכורות י"ג). אם עד
שלא נתן מעות יחזיר.
לזה קמיה ולא מתיבה
לעברה (קטן ע"ה)
דמשיכה אינה קאמרי
(בכורות ט"ז). יולך
הנהא לים המלח.
עבודת כוכבים כד ישראל
צטלה לא מבטיל אלא
דכין דלא מני לחזיריהו
ולמשקל דמי (קטן ע"ה).

רבינו חננאל

ב"ר לא נזכרה כגון שיש
לו בה שותפות כו'. איכא
דמתני לא אברייא. או
שפעון בן מנסיא אמר
עבודת כוכבים של ישראל
אינה בטילה עולמית.
ואפילו יש לעובד כוכבים
בה שותפות וקמ"ל
ישראל מדעתא דנפשיה
פלח לה לעבודת כוכבים.
וכי מבטיל לה עובד
כוכבים לא מבטיל אלא
חוליקא דנפשיה. אבל
חוליקא דישאל לא מני
מבטיל לה. וירושלמי
ועבודת כוכבים שנובה
ישראל אין לה בטילה
עולמית: מתני' כיצד
מבטילה. קטע ראש אונה.
קטע ראש חומטה. ראש
אצבעה. פחסה כגון
שהעביר צורת פניה
ונראית כעין טס אצ"פ
שלא חסרה בטילה. אבל
רקק או השתיך בפניה או
זרק בה צואה לא בטלה.
מאי טעמא דבשעת כעסו